

Scenariusz zajęć:

Paronimy

Zadania umieszczone w scenariuszu polegają na rozpoznawaniu znaczenia słów (paronimów). Uczniowie łączą słowa z ich definicjami, konstruują zdania z użyciem wymienionych słów, wyszukują w zdaniach słów błędnie użytych, tworzą scenki sytuacyjne ilustrujące znaczenie paronimów. Scenariusz zajęć ma na celu poszerzenie znajomości słownictwa oraz ćwiczenie różnicowania podobnych do siebie słów. Zadania mogą być wykorzystane w grupie dowolnej wielkości.

Temat: Paronimy

Cele:

1. Rozwijanie słownika.
2. Rozwijanie umiejętności komunikacyjnych.

Materiały:

- definicja paronimu,
- tabela z przykładami paronimów i ich definicjami (Załącznik 1),
- zdania z błędami (Załącznik 2).

Proponowany przebieg zajęć

Wprowadzenie do zajęć

Nauczyciel rozpoczyna zajęcia od podania dwóch wyrazów – paronimów (np. prezenca i prezentacja) i prosi uczniów o zidentyfikowanie różnicy w ich znaczeniu. Następnie wprowadza pojęcie „paronimy” i odwołuje się do poniższej definicji.

Paronim - wyraz kojarzący się z innym ze względu na wspólność rdzenia, np. abstrakcja i dystrakcja, lub podobieństwo brzmienia, np. adoptować i adaptować

Źródło: <https://sjp.pwn.pl/slowniki/paronim.html>

Zajęcia właściwe

1. Dobór definicji

Nauczyciel odczytuje nazwy dwóch słów podobnie brzmiących i jedno wyjaśnienie (Załącznik 1). Zadaniem ucznia / uczniów jest określenie, do którego ze słów podana definicja najlepiej pasuje, np. przystosować coś do czegoś to... adoptować czy adaptować?

Wskazówki metodyczne: Zadanie będzie trudniejsze, jeśli uczniowie sami będą podawać najlepiej pasujący wyraz, np. przystosować coś do czegoś to...? Celem wprowadzenia elementu rywalizacji zadanie może być wykonane w dwóch zespołach – kto pierwszy wskaże poprawny termin otrzymuje punkt / żeton itp.

Następnie uczniowie w parach lub indywidualnie układają zdania do trzech (lub więcej) wylosowanych przykładów. Zdania można zapisać.

Wskazówki metodyczne: Do celów losowania kartoniki z hasłami (paronimami) można wydrukować i wyciąć. Zaleca się wydruk na folii brajlowskiej naklejonej na czarnodruk. Można wybrać również inny sposób losowania.

2. Źle użyty paronim

Uczniowie analizują wypowiedzi z błędnie użytym paronimem (Załącznik 2). Zdania mogą być odczytane przez nauczyciela bądź przekazane uczniom w postaci tekstu. Ich zadaniem jest wskazanie, które słowo zostało źle użyte i zaproponować poprawne. Następnie znaczenie każdego z wyrazów jest wyjaśniane poprzez odwołanie się do zapisanych w przykładzie definicji.

3. Burza mózgów

Nauczyciel przydziela każdej parze uczniów (można zrobić losowanie) parę paronimów. Uczniowie (najlepiej w parach, jeżeli ktoś woli, może być pojedynczo) projektują memy / hasła / dowcipy związane z wcześniej podanymi hasłami – im śmieszniejsze pomysły, tym lepiej.

Zakończenie

Nauczyciel podsumowuje pracę uczniów oraz nazywa nabyte przez nich umiejętności. Docenia wysiłek i postępy uczniów.

Załącznik 1. Wyrazy i definicje

adoptować	przygarnąć dziecko, przysposobić je
adaptować	przystosować coś do czegoś
aklimatyzacja	przystosowywanie się do nowych warunków, nowego otoczenia, nowej sytuacji itp.
klimatyzacja	utrzymywanie w pomieszczeniu stałej temperatury i wilgotności; także: urządzenia służące do tego procesu
anomalny	w fizyce, chemii: nietypowy, nieregularny
anormalny	odbiegający od normy, od tego, co prawidłowe, zwykłe, normalne
apostrof	znak graficzny w kształcie przecinka nad linią
apostrofa	figura retoryczna polegająca na bezpośrednim i uroczystym zwróceniu się do kogoś lub czegoś, np. Litwo! Ojczyzno moja!
autorytarny	oparty na bezwzględnym posłuszeństwie wobec władzy; narzucający swoją wolę, opinię, wymuszający posłuszeństwo
autorytatywny	oparty na autorytecie zapewniającym wiarygodność; również taki, który jest pewny siebie, stanowczy, nieznoszący sprzeciwu

batut	inaczej trampolina
batuta	pałeczka dyrygenta
głoska	najmniejszy dźwięk mowy
zgłoska	sylaba
efektowny	zwracający na siebie uwagę oryginalnością, pięknem
efektywny	dający dobre wyniki, wydajny
elektryka	dziedzina nauki i techniki zajmująca się zjawiskami elektrycznymi i ich zastosowaniem; pot. prąd elektryczny, światło
elektronika	dziedzina nauki i techniki zajmująca się wytwarzaniem i przetwarzaniem sygnałów w postaci prądów i napięć elektrycznych lub pól elektromagnetycznych; wydział obejmujący studia z zakresu tej nauki; urządzenia elektroniczne i ich części
emanować	wydzielać coś z siebie, promieniować czymś
epatować	starać się wprawić kogoś w zdumienie, w podziw, w zachwyty

humanistyczny	związany z humanizmem, prądem filozoficzno-kulturalnym lub z postawą intelektualną i moralną, także z humanistą
humanitarny	taki, który przestrzega godności człowieka, ma na względzie jego dobro
hospitalizacja	umieszczenie pacjenta w szpitalu; okres, w czasie którego pacjent przebywa w szpitalu
hospitacja	uczestniczenie władz szkolnych i nauczycieli w zajęciach szkolnych w celu poznania i ulepszania metod nauczania
kompania	grono znajomych spędzających wspólnie czas; pododdział w różnych rodzajach wojsk, składający się z kilku plutonów
kampania	ciąg działań wojennych na jakimś terytorium objętych wspólnym planem; szereg zorganizowanych działań nastawionych na osiągnięcie celu
maksymalny	największy, jaki może być
maksymalistyczny	odpowiadający najwyższym wymaganiom, żądający najwięcej poświęceń
meloman	miłośnik muzyki
megaloman	człowiek mający przesadnie wysokie wyobrażenie o sobie
monitorować	stale obserwować i kontrolować jakieś procesy lub zjawiska; nadzorować obiekt chroniony

monitować	przypominać komuś o zaległym zobowiązaniu
ostateczny	będący końcowym etapem jakiegoś procesu lub działania, takim, którego już nie będzie się zmieniać
ostatni	taki, który jest na końcu czegoś, jakiegoś układu w przestrzeni lub czasie
parafraza	swobodna przeróbka utworu literackiego lub czyjejs wypowiedzi rozwijająca i modyfikująca treść pierwowzoru
peryfraza	omówienie, figura stylistyczna polegająca na zastąpieniu słowa oznaczającego dany przedmiot, czynność, osobę itp. przez jego opis lub metaforę
prezencja	wygląd, powierzchowność, postawa
prezentacja	pokazywanie czegoś publicznie
reprezentacyjny	związany z reprezentowaniem kogoś lub czegoś, przeznaczony do takiej funkcji; okazał się prezentujący
reprezentatywny	mający cechy charakterystyczne dla jakiejś zbiorowości
technika	sposób wykonywania jakiejś pracy; dział cywilizacji obejmujący środki materialne i sposoby ich wykorzystania w działalności gospodarczej
technologia	ogół wiadomości o sposobach i technikach wytwarzania rozmaitych produktów oraz o metodach przetwarzania materiałów

status	stan prawny jakiejś osoby, instytucji lub organizacji; pozycja społeczna i zawodowa jakiejś osoby lub grupy; funkcja, ranga lub znaczenie czegoś
statut	zbiór przepisów określających strukturę, zadania i sposób działania instytucji lub organizacji
wapń	pierwiastek chemiczny, <i>calcium</i>
wapień	skała osadowa
wapno	związki wapnia używane jako spoiwo w budownictwie
żywnie	używane tylko w zwrotach: „robić / mówić co się żywnie podoba”
rzewnie	pełen żalu, smutku, tęsknoty

Załącznik 2. Zdania z błędami

1. Mądry człowiek to ten, który rozwiąże każdą krzyżówkę i szkaradę.
  - szarada – zagadka rymowana, w której należy odgadnąć wyraz wielosylabowy, wyrażenie lub zdanie kilkuwyrazowe na podstawie tekstu pomocniczego, stanowiącego klucz do określenia znaczenia poszczególnych sylab, będących często samodzielными wyrazami;
  - szkarada – szkaradą nazywa się osobę lub rzecz bardzo brzydką albo postępek budzący wstręt
2. Walc ubijał świeżo wylany asfalt.
  - walc – wirowy taniec towarzyski, w takcie 3/4, w tempie umiarkowanie szybkim; muzyka do tego tańca;

- walec – maszyna samobieżna lub doczepna z ciężkimi stalowymi wałami lub ogumionymi kołami, służąca do ugniatania, ubijania, wygładzania i wyrównywania gruntu, nawierzchni dróg, do rozkruszania stwardniałej gleby itp.
3. Mój tata jest historykiem, bo mama mu stale powtarza, aby nie histeryzował.
- historyk – uczonek zajmujący się historią, badacz dziejów; autor dzieł historycznych; potocznie: nauczyciel historii w szkole;
  - histeryk – człowiek cierpiący na histerię, ulegający atakom hysterii; potocznie: człowiek przesadnie wrażliwy, skłonny do gwałtownych wybuchów
4. Poeta tworzył wierszem piękne otwory.
- utwór – dzieło literackie lub muzyczne;
  - otwór – naturalna lub sztucznie wytworzona przerwa w jakiejś substancji; wolne miejsce, luka, szpara, szczelina, dziura
5. Mistrz krzyżacki to również wielki kontur.
- komtur – w niektórych zakonach rycerskich, np. w krzyżackim, zwierzchnik domu zakonnego, później w państwach tych zakonów zarządca okręgu, prowincji (komturii), a w czasie wojny dowódca osobnego oddziału;
  - kontur – zarys kształtów jakiejś postaci lub przedmiotu; graficzne przedstawienie tego zarysu; sylweta
6. Starożytni zapisywali swe myśli na papierosach.
- papirus – materiał pisarski, sporządzany w starożytności z włókien rośliny cibory papirusowej, głównie przez Egipcjan; zwój tego materiału z napisanym na nim tekstem;
  - papieros – drobno pokrojony tytoń owinięty w bibułkę, służący do palenia przez wciąganie (wdychanie) dymu
7. Aktor po śmierci został pochowany z honorami na podwiązkach.

- Powązki to dzielnica Warszawy, w której znajduje się zespół cmentarzy; Cmentarz Powązkowski stał się jedną z najważniejszych nekropolii narodowych;
- podwiązka – taśma elastyczna z zapięciem, przymocowana zwykle do pasa lub opaska tworząca kółko, służące do podtrzymywania pończoch, rzadziej skarpetek męskich

8. - Jak nazywa się system wielożeństwa?

- Poligamia.

- Doskonale. A system, w którym mężczyzna może poślubić jedną kobietę i nawzajem, kobieta może mieć tylko jednego męża?

- Mo... mo... mo...

- Dobrze, dobrze, mono...

- Monotonia!

- monotonia – jednostajność, jednakowość, monotonność, brak urozmaicenia;
- monogamia – forma małżeństwa opierająca się na stałym współżyciu jednego mężczyzny z jedną kobietą; jednożeństwo

9. Co cztery lata następują lata przestępne, bo luty ma wtedy więcej dni.

- rok przestępny – rok trwający 366 dni, czyli o dzień dłużej niż zwykły rok. Rok przestępny jest raz na cztery lata.
- przestępczość – popełnianie przestępstw

10. Powstanie Styczniowe upadło z powodu sążnistych mrozów.

- sążnisty – odznaczający się potężnymi rozmiarami, zwłaszcza bardzo długi, bardzo wysoki;
- siarczysty – mocny, silny, tęgi, zamaszysty

11. Gdyby nie podróże Megalomana, to nie byłoby wiadomo, że Ziemia jest kulą.

- Magellan – żeglarz portugalski w służbie hiszpańskiej; jeden z największych odkrywców wszystkich czasów. Wyprawa Magellana potwierdziła ostatecznie kulistość Ziemi;
- megaloman – człowiek dotknięty megalomanią, mający przesadnie wysokie wyobrażenie o sobie; pyszałek, zarozumialec

12. Sąsiadka pyta panią Iksińską:

- Jakie wyrażenia przywiozła pani najmłodsza córka z kolonii?

- wyrażenia – zespół wyrazów mających ze sobą związek składniowy;
- wrażenia – stan psychiczny wywołany jakimś bodźcem; przeżycie, odczucie, zwłaszcza silne, impresja

(źródło: <http://sbc.org.pl/Content/93091/doktorat3222.pdf>)